

La conquesta de Mallorca a través de les cròniques (1)

Per Tomeu Calafell

Els textos que hem triat, hem procurat que fossin senzills i bons d'entendre.

Per ventura ens hem estès un poc massa; però creim que aquesta amplitud donada a les Cròniques, pot quedar justificada per la importància d'aquestes dins la literatura medieval catalana, i també per la manca de textos històrics en una selecció literària destinada a la darrera etapa de l'E.G.B.

Es un fet massa comprovat que qualsevol text històric, és capaç de despertar un interès molt més fort dins el nin o l'adolescent; simplement perquè té una acció molt més viva i dinàmica.

De les quatre grans Cròniques hem escollit aquells fragments que poguessin tenir una especial significació per a nosaltres, és a dir, especialment referits a Les Illes.

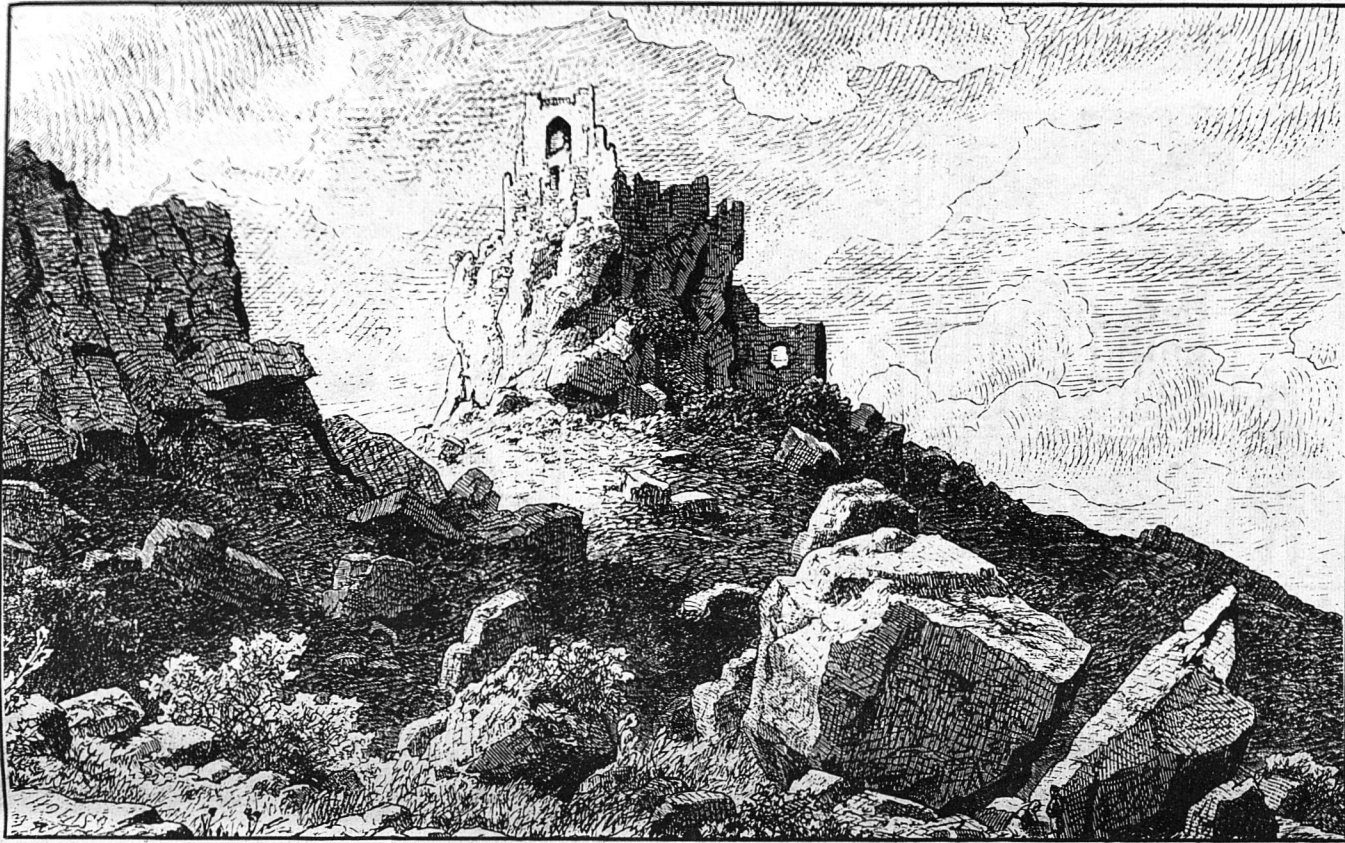
Començam per la "Conquesta de Mallorca", ja que aquesta és el pilar central i bàsic sobre el qual s'hi assenta la nostra llengua i cultura. Li dedicam la part més extensa dels comentaris. Ens remuntam al famós sopar de Tarragona, on fou decidida la conquesta de Mallorca per Jaume el Conqueridor. Seguidament s'esdevenen altres fragments narratius, com són: el desembarc a Santa Ponça, l'assalt a la ciutat, la fuita dels sarraïns a les muntanyes; i acabam amb el passatge, tan entranyable, de la despedida del rei En Jaume.

Hem de dir que, si bé els textos que hem anomenat són fragments, i representen distints moments de la conquesta, hem procurat de tal manera entreteixir-los, que ens donin una visió unitària d'aquesta part de la Història de Mallorca. Per aqueix motiu hem juntat alguns passatges de les Cròniques de Jaume I i de Bernat Desclot. I que són els dos que més ens parlen de la Conquesta de Mallorca. El fet de tenir-los junts, també ens serveix per poder-los comparar i veure les seves diferències i semblances.

Per tal que no ens quedàs un tipus de comentari eixut, hi hem inserit alguna llegenda de la Conquesta de Mallorca i algú poema. La llegenda per referir-nos a tota la nostra tradició popular. El poema per donar-nos a conèixer una visió més actualitzada d'aquell fet tan important. Mesclant ambdós realitat històrica amb fantasia i element meravellós.

Tot això pel que respecte a les cròniques de Jaume I i Bernat Desclot.

En quant a les cròniques de Ramon Muntaner i Pere el Cerimoniós, ens referim a elles per separat, per tal d'adequar-nos a aquells fragments que són més característics dins tota la seva obra. De Ramon Muntaner tenim el fragment de la coronació de Jaume II (fill de Jaume I) i la conquesta de Menorca. De Pere el Cerimoniós, uns fragments referits a les

Il·lustració tinguda amb el rei Jaume III de Mallorca.

D'aquesta manera creim que s'han pogut lligar aquells texts de les Cròniques que tenen una relació més directa amb la Conquesta i successius esdeveniments. Com també els tres reis més importants del regne de Mallorca

Abans dels comentaris hi ha una introducció general a les Cròniques que ens permetrà tenir una visió més o menys ampla d'aquestes, dels fets que contenen i dels seus probables autors.

Ja per acabar, direm que tot aquest material, i que sense dubte es pot millorar, ens podrà servir de molt a les escoles sempre que li donem un caire actual i viu.

Recordem que dins la història, l'aspecte vivencial és important.

LES CRONIQUES

¿Qui no ha sentit parlar, al menys alguna vegada dins la seva vida, d'una crònica? I de les cròniques catalanes? Encara que així sigui, sempre hi ha alguns punts que no estan del tot clars. Això és el que intentam fer ara en aquestes retxes.

En primer lloc, què és i que representa una crònica? Comencem dient que és un text històric; ara bé, no un text històric en el sentit que ho pugui ésser un manual d'història actual que tots coneixem.

La crònica és la forma més simple de la historiografia. Representa la tendència més natural i instintiva a deixar reflexats, de manera fidel, els fets més importants de la vida d'una nació. Va a ser una conservació dels documents per tal de donar-los una perpetuïtat, és a dir, perquè els pu-

guin conèixer altres gents d'altres temps posteriors.

ON ES GUARDAVEN AQUESTS DOCUMENTS? Estaven guardats a les cancelleries, i que en l'enguatge dels nostres dies vendrien a ésser "Les Corts"

La crònica és, per tant, una de les primeres manifestacions literàries d'un poble o nació; però també hi ha uns altres tipus de manifestació, que ajuda, al mateix temps, a fer més atractiva una crònica. Aquesta és la que anomenam poesia èpica, i que constitueix un dels primers gèneres de la literatura d'un poble.

Aquesta poesia èpica i heroica, que conta els fets llegendaris, estava escrita en vers, i solia ésser recitada de viva veu, de memòria, per uns narradors de gesters anomenats

JOGLARS

Als orígens dels pobles civilitzats, la poesia i la història es troben unides formant un tot. Tots coneixem, per exemple, per citar-ne algú, el poema castellà "Mío Cid". També n'hi ha d'altres d'aquest tipus a països estrangers, com el poe-

ma francès "Chanson de Roland". En aquests poemes llegendari i història, estan totalment entremesclades.

Però resulta que als Països Catalans sols ens ha perdurat, com a forma d'historiografia primitiva, la crònica rònega o la crònica amb elements èpics i llegendaris. De l'èpica no en sabem res.

¿Quan apareixen les més antigues mostres de textos històrics? Es quasi bé al final del segle XIII quan en trobam alguns.

Entre ells hem de citar

una traducció de la crònica en llatí "De rebus Hispaniae", La Crònica d'Espanya", i una altra que duu per títol "Gesta Comitum Barcinonensium", "Crònica dels comtes de Barcelona". En aquesta darrera hi trobam ja mesclats molts d'elements llegendaris i trossos de textos versificats en prosa.

UNA CRONICA és per tant com una EPOPEIA, però amb més respecte a la veritat, ja que no té tants d'elements meravellosos i fantàstics.

LA CRONICA DE JAUME I O LLIBRE DELS FEYTS

Aquesta crònica narra els fets més importants de la vida del rei En Jaume, El Conqueridor, des del seu naixement l'any 1.207 fins a la seva mort, l'any 1.276.

—Qui va ésser l'autor d'aquest llibre? Veim, en primer lloc, que està escrit en primera persona plural, la qual cosa ens diu que es tracta d'una autobiografia (o sigui, de la vida del rei contada per ell mateix). I això ens fa suposar que, quasi amb tota seguretat, foub redactada pel mateix rei, o, al menys, la va dictar o dirigit als seus auxiliars.

—Com està dividit el llibre? quines parts compren? En aquesta crònica no hi trobam una divisió clara del llibre en capítols com a altres cròniques; però degut a les conquestes i a altres esdeveniments de la vida del rei, l'obra es pot dividir en cinc parts:

1. Infància del rei
2. Conquesta de Mallorca

(Continúa a pàg. següent)

La conquesta de Mallorca a través de les cròniques (1)

(Ve de pàg. anterior)

3. Conquesta de València
4. Conquesta de Murcia
5. Darrers anys del seu regnat.

—¿En quina època fou escrita la Crònica i quina era la seva finalitat?

La gran majoria dels entesos creuen que va esser escrita en dos moments del regnat de Jaume I, compresos entre els anys 1.244 i 1.274, quasi al final del seu regnat, sobretot la darrera part del llibre.

El fet que fos escrita cap als darrers anys de la seva vida, ens fa veure més clarament que la Crònica tenia com a finalitat servir com a llibre de text en l'educació dels infants reials (intenció didàctica).

—¿Quines foren les fonts o els orígens d'aquesta Crònica?

Aquest aire de novel·la que trobam a mesura que anam llegint el llibre, fa pensar que l'autor va utilitzar una o més cançons de gesta prosificades, o sia, aquelles cançons que anaven cantant els joglars, pels carrers i places, pregonant les heroicitats i grandeses dels herois (en veurem algunes mostres més endavant).

Es tracta, en realitat, de poemes narratius, populars de caràcter històric. Hi ha també, sense dubte, documents i possiblement algun text històric ja existent.

Aquesta mescla d'èpica (elements fantàstics i llegendaris) i d'història són els que constitueixen la Crònica de Jaume I. Quins són els temes que destaquen? Hem de citar la CONQUESTA DE MALLORCA, el SETGE DE VALENCIA, les relacions amb CASTELLA i les intrigues familiars dels darrers anys del rei.

* * *

PARLEM UN POC MES DE L'ÈPICA. Els fragments que parlen de la conquesta de Mallorca, reflexen una acció molt viva i dinàmica; d'esperit llegendari i novel·lesc. Citem per exemple el fragment narratiu que parla de la partida de l'estol de Salou. L'arribada a Mallorca. L'episodi en què els cristians són descoberts pels sarraïns. L'inici de la discussió entre D. Nuño i els Montcada. La mort heròica dels Montcada al camp de batalla, etc. Això ens fa veure que l'èpica, al contrari de la història, parla dels fets individuals i concrets, i per tant, és més viva i emocionant.

Tot aquest to èpic que trobam a la crònica és degut a unes primitives narracions recitades en vers i de les quals hi ha deixalles a la Crònica, sobretot, als episodis que hem dit abans.

* * *

Quines característiques té la crònica de Jaume I? En primer lloc objectivitat, o sia que està basat en la realitat dels fets que conta.

Fa parlar els personatges en la seva pròpia llengua: aragonès o castellà, llenguadocià o francès, aràbic, etc.

Per altra banda té un pronunciat caràcter moralitzador; en motls de passatges parla de Déu, de la Verge Maria. El mateix rei diu que són dos els ideals que el mouen a escriure: la glòria

i la grandesa del seu regne i la glòria de Déu.

Una altra característica es la gran capacitat d'observació psicològica que posseeix: com són i com actuen els personatges.

Un altre tret característic és la multitud d'anècdotes que hi ha, plenes de petits detalls; per exemple, aquella de l'oronella que té el niu al pavelló reial. El rei mana que no llevin el niu, sino que esperin que l'oronella se'n vagi amb els seus fills.

De les quatre cròniques, la de Jaume I és la més viva i realista, i fins i tot la més èpica.

L'escriptor de la Crònica té la qualitat de saber observar i penetrar profundament dins la vida dels seus personatges i conèixer-los a

LA CRONICA DE BERNAT DESCLOT.
Aspectes generals

Aquesta crònica conta els

capítols anteriors al regnat de Jaume I, les fonts són llegendàries. En contar la vida del Conqueridor, les fonts són, principalment, historiogràfiques, basades en la història (hi ha una clara influència del llibre dels Feys). Finalment, els capítols dedicats al regnat de Pere el Gran es basen en records personals de l'autor, i, en alguns moments, en fets presenciats per ell mateix.

QUIN ES EL PLA GENERAL DE L'OBRA?

Els esdeveniments del regnat de Jaume I, especialment LA CONQUESTA DE MALLORCA.

Els fets que succeïren durant el regnat de Pere II. Els capítols dedicats a aquest rei ocupen la part més ampla del llibre, noranta-cinc capítols.

tillesa, esperit de sacrifici, rectitud, fermesa, etc., eren les seves qualitats més grans.

La grandesa de la figura de Pere el Gran, fa que l'autor (que l'ha conegut personalment) parli d'ell amb apassionament i entusiasme; però això no vol dir manca d'objectivitat en tot allò que conta.

Altres personatges també importants dins l'obra són: Jaume I, Ramon Folch de Cardona i Roger de Llúria. Els coneixem a través de les seves paraules (en els diàlegs), gests i reaccions.

Per acabar assenyalem la gran força dramàtica i emocional que té la Crònica. Abunden els passatges lírics (amor a la terra catalana). Tot això amb un llenguatge precís i clar.

(1) Cal destacar també la gran qualitat dels seus dià-

lots de passatges, un dels principals actors de la Crònica.

La Crònica comença amb el naixement de Jaume I, quan encara Ramon Muntaner no havia nascut. Ell en aquest moment no ens pot contar el que ha vist, sinó sols allò que ha sentit per boca dels altres. Es, per tant, en aquesta part del llibre on hi trobam unes narracions més fantàstiques.

Segurament que l'autor per compondre aquesta part, es valgué d'aquelles cançons dels joglars que devien circular entre la gent de l'època, que contaven les gestes dels grans herois. Als primers capítols s'hi han detectat algunes d'aquestes cançons de gesta prosificades.

Històries meravelloses de caràcter sobrenatural o llegendari n'hi ha un bon splot.

La vida de Ramon Muntaner la podem conèixer bastant bé, si seguim la Crò-

qual que empra. Ramon Muntaner en la seva Crònica. Realment va escriure la crònica perquè fos escoltada per la gent, per llegir-la en públic. L'escriu per tant, en la llengua del carrer, aquella que parla el poble. Sembla com si estàs conversant amb la gent; és per això que tantes vegades repeteix aquella expressió: "Què us diré? Ara oïrets". És també freqüent l'ús de dites populars, refranys i proverbis. Fins i tot, les exageracions responen a aquest llenguatge familiar i que li dona més gràcia i vivacitat. Segurament es feia de la següent manera: hi havia algú que llegia en veu alta, mentre la gent escoltava. I si ho recordam, això és bastant semblant al que feien els joglars, si bé aquests recitaven a les places públiques. La crònica, en canvi, devia esser llegida i escoltada en un ambient més familiar, devora el foc, després de dinar o asseguts en terra en una explanada

LA CRONICA DE PERE EL CEREMONIOS

Quan el rei Pere el Ceremonios (Pere III de Catalunya-Aragó) es decidí donar a conèixer els fets esdevinguts durant el seu regnat, tingué present la crònica del seu rebesavi Jaume I (Llibre dels Feys). Segurament que la idea d'escriure la crònica degué venir d'un fort anhel d'imitació.

El mateix rei ens diu a la seva crònica: "Aquest diumenge, a hora de prim so, nos encara no erem gitats e legiem lo llibre o Crònica del Senyor rei En Jaome, tresavi nostre, e venc un correu de prohòmens de Berga..." (Aquest diumenge, al capvespre, encara no havíem anat a jaure i llegíem el llibre o Crònica del Senyor rei En Jaome, rebesavi nostre, i va venir un correu de prohòmens de Berga...)

Aquesta crònica és la menys extensa de les quatre cròniques i la que fou escrita més tard. Està feta en un to més seriós, oficial (sembla una col·lecció de documents) i està cronològicament ordenada. Podríem dir que és la més històrica de les quatre; ara bé, està enfocada des d'un punt de vista molt personal del rei (és molt subjectiva). Això ens permet conèixer bastant bé la manera d'actuar de Pere el Ceremonios.

La crònica de Pere el Ceremonios està dividida en sis capítols. Els més importants són el que tracten del SUCESSORS DE JAUME II, de la USURPACIO DEL REGNE DE MALLORCA i de LES GUERRES AMB CASTELLA.

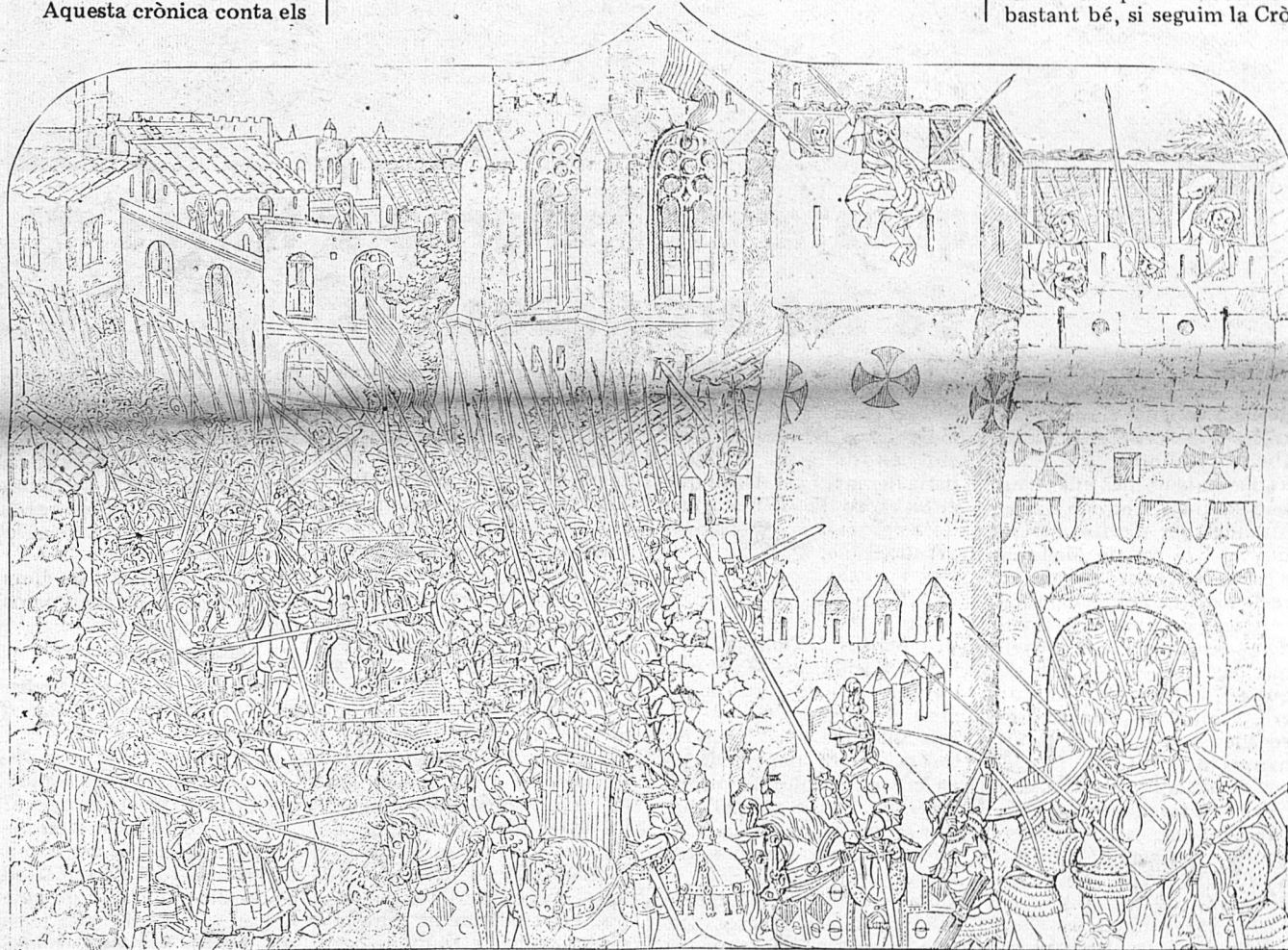
La història fou una passió molt grossa pel rei Pere III. Es, en realitat, un enamorat d'aquesta. No sols l'escriu, sinó que a més la visqué personalment.

Segurament que Pere el Ceremonios, en escriure la seva crònica (encara que sigui de forma autobiogràfica) es valgué d'uns col·laboradors. Un dels més destacats va esser un tal Bernat Desclot.

QUINA ERA LA MANERA D'ESSER D'AQUEST REI?

En alguns passatges de la

(Continúa a pàg. següent)

ENTRADA DEL REY EN JAUME I A LA CIUTAT DE MALLORCA (D' un rotul del segle XV existent en el nostre Museu)

fets i les gestes més importants del regnat de Pere el Gran, que va esser el successor i fill de Jaume I. Aquest llibre també es diu **LLIBRE DEL REI EN PERE.**

Hem de dir que de les quatre cròniques és aquesta una de les millors. La informació que ens dona és basada en la realitat i exactitud dels fets per tant, mereix un elevat grau de confiança.

QUI LA VA ESCRIURE? Al començament de la Crònica es diu: "Ací comença lo llibre que en Bernat Desclot dicta o escriu". I aquest nom que figura és el de l'autor, i que es pot identificar amb Bernat Escrivà, natural d'Es Clot, prop de Castellnou del Rosselló, que va ser tresorer de Pere el Gran i cambrer d'Alfons el Franc.

QUINES VAREN ESSER LES FONTS en què es basa l'autor, es a dir, quins llibres va utilitzar per fer la Crònica? Al principi del llibre, que comprèn els ca-

CARACTERISTIQUES DEL LLIBRE

Ja hem dit abans que la informació que dona aquest llibre es basa en la exactitud dels fets que conta. Es, aquesta, per tant, una de les característiques principals de la Crònica de Desclot.

Una altra característica important que trobam és la historicitat de la narració, encara que al principi hi puguí haver narracions llegendàries.

Te també un gran esperit patriòtic i popular. Quasi segur que es van utilitzar poemes narratius de caràcter popular. (1).

LA FIGURA DEL PROTAGONISTA: Pere el Gran

L'heroi de la crònica és el rei Pere el Gran d'Aragó, que només va regnar durant 10 anys, però la seva fama es va estendre per tot arreu. Generositat, simpatia, lleialtat, magnanimitat, gen-

legs que es caracteritzen per la naturalitat, i la seva gran habilitat a exposar-los. Sembla que coneix perfectament les persones.

La Crònica de Desclot, immediatament després de la seva redacció, va tenir una gran difusió i popularitat. Prova d'això és el gran nombre de manuscrits que es coneixen.

Desclot ha rebut el títol de cronista model de l'Edat Mitjana.

* * *

LA CRONICA DE RAMON MUNTANER

La Crònica de Ramon Muntaner, escrita per ell mateix, és la més llarga i la més popular de les quatre grans cròniques catalanes.

Muntaner ens conta al principi del seu llibre que la principal finalitat per la qual escriu, és la de contar les meravelles que ha vist i les aventures que ha viscut. Ell és, precisament, en

nica passa a passa. Va néixer a Perelada (València) l'any 1265. I la seva vida, ja des de ben petit, va esser molt agitada. Se'n va del seu poble a cercar fortuna i només tenia vint anys quan el trobam present part en la conquesta de Menorca. També participa amb l'expedició de la Companyia Catalana a Orient. Tots aquests episodis ens els conta en la Crònica i és aquí on hi trobam el major interès històric, literari i emocional. Morí a Eivissa l'any 1.336, quan encara no tenia 60 anys.

QUE ES EL QUE MES CRIDA L'ATENCIO EN AQUESTA CRONICA? Hi ha dues coses que cal observar profundament a la Crònica de Muntaner.

La primera és la lloança a Catalunya i als catalans. Tots parlen català de la mateixa manera. Quantes vegades repeteix aquella frase: "lo bell catalanesc del món", i que és un elogi dirigit a la llengua catalana.

La segona, i que és una conseqüència de la primera, és l'estil directe i col·lo-

(Ve de pàg. anterior)

Crònica podem descobrir com era ell. Ho podríem resumir d'aquesta forma:

- personalitat dominant
- autoritari i intemperant
- li agradava donar ordres
- donat al luxe i l'etiqueta
- venjatiu

Les relacions d'aquest rei amb el rei Jaume III de Mallorca no foren gaire bones (ho veurem en comentar-ne alguns fragments—. Aquestes relacions, que varen esser una verdadera pugna entre ambdós reis, estan exposades al capítol tercer, que és el més extens.

En algunes escenes la tensió arriba a fer-se molt forta. Pere el Cerimoniós està disposat a fer qualsevol cosa per a apoderar-se de Mallorca i derrocar el rei Jaume III, i així ho aconseguirà. Aquest rei morí en una batalla anomenada "Sa Batalla de Lluçmajor".

Aquest llibre tercer té un caràcter molt personal i ve a ser un dietari de campanya, en el qual es segueixen fidelment, setmana per setmana, i algunes vegades dia per dia, els principals incidents de l'empresa.

Ja per acabar direm que les CARACTERÍSTIQUES més importants del llibre són:

- Parcialitat am que el monarca jutja els fets de la seva acció política.
- L'exposició cruel de les venjances d'aquest rei (és per això, que es anomenat també Pere el Cruel, o Pere el del Punyalel).
- Gran sentit realista. Així com la crònica de Muntaner era molt fantàsica, aqueixa no conté res que sigui meravellós i romanesc. Precisió en la observació de detalls (per exemple quan conta una indisposició que li produïren les figures, la fruita més estimada per ell).
- Té un gran amor a l'exactitud.

Aquesta és un poc la visió general de la Crònica escrita o dictada per Pere el Cerimoniós, i de la qual en comentarem alguns fragments.

Es aquest un fragment del parlament que feu el rei a Barcelona, per tal de convèncer als barons, homes de ciutats i viles i prelats de Catalunya i Aragó, en la finalitat de dur a terme la conquesta de Mallorca.

Com veim en aquesta crònica, el cronista Desclot emprà un llenguatge molt directe, aquelles mateixes paraules en què el rei es dirigí a les seves gents a les festes de Nadal. Es un to dialogat.

Passem ara al famós SOPAR DE TARRAGONA

Diu el text:

TEXT ANTIC

E sus quan nós haguem prop de menjar, llevaren-se paraules entre ells.

E dixem;

-¿Quina terra era Mallorques, ni quant té son regne?

COMENTARIS A LES CRONIQUEES Com va esser això de la Conquesta de Mallorca?

La conquesta de Mallorca es decidí un dia que el rei es trobava a Tarragona amb els

La conquesta de Mallorca a través de les cròniques (1)

seus barons. I en un banquet que s'estava celebrant a casa de Pere Martell, ciutadà barceloní, va sortir el tema de l'Illa de Mallorca.

Per aquells dies unes naus barcelonines, havien estat atacades per pirates mallorquins, i el rei de Mallorca s'havia fet el sord davant les reclamacions del rei Jaume I.

Quan acabaven de sopar demanaren a Pere Martell que els parlés de l'Illa, ja que ell, com a mercader que era, l'havia visitada moltes vegades. I va agradar tant als barons la forma com a parlar de l'Illa, que s'entusiasmaron de tal manera que decidiren anar cap a la conquesta d'aquell "REGNE DINS LA MAR". I a finals del mes de desembre de 1228, es reuniren les corts a Barcelona, on Jaume I exposà la idea i el desig de conquerir Mallorca i va demanar ajuda al clergat, al nobles i a la burgesia, els quals després d'haver-ho pensat durant tres dies, s'oferiren per ajudar-li.

Jaume I no era un rei absolut, sinó que tenia establert un règim de llibertat; és per això que fa demanar consell i ajuda a les classes socials que hi havia en aquella època. I com el rei sabia parlar bé va convèncer els assistents.

Els representants de les tres classes socials: l'arquebisbe de Tarragona, En Guillem de Montcada i en Berenguer Girard oferiren la seva ajuda i dugueren un nombre determinat de cavallers, peons (soldats de peu), naus, etc.

D'els aragonesos només vengueren aquells que no pogueren excusar-se, ja que no els feia cap gràcia conquistar aquella illa.

D'aquesta manera el dematí del 5 de Setembre de l'any 1.229, va partir un gran estol de naus del port de Salou. Allò era una heroicitat per un rei, però Jaume I no podia menys de fer-ho.

El rei tenia aleshores només 21 any.

Escoltem ara un fragment de la crònica de Desclot, en què el rei Jaume I parla del mal i del dany que el rei moro de Mallorca fa a les seves naus i la decisió de prendre l'Illa.

TEXT ANTIC

-Barons: ben sabets lo mal e el dan que el rei mallorquí fa tots jorns a les mies gents; e ho he-li'n tramès missatge a ell ha-m'ho tengut en vil; per què jo he en cor e en voluntat que, a plaer de Déu e per tal que son serví hic sia encara feít, que si volsaltres m'hi volets ajudar, que vaja pendre la ciutat de Mallorques ab tota l'illa. E d'açò precvos tuit que hajats bon cor e que em retats tal respost que Déu ne sia pagat, e jo e tots vosaltres.

TRANSCRIPCIO

-Barons: bé sabeu el mal i el dany que el rei mallorquí fa tots els dies a les meves gents; i jo li he transmès el missatge però ell no l'ha tengut en compte; perquè jo duc dins el cor i en la voluntat que, a plaer de Déu i per tal que sigui fet encara el seu servei aquí, que si volsaltres m'hi voleu ajudar, que vaja pendre la ciutat de Mallorca amb tota l'illa. I per això vos preg a tots que tengueu bon cor i en doneu tal resposta que Déu, jo i tots vosaltres en siguem pagats.

E demanaren-ho a En Pere Martell, per ço com era comit de galees, e en Pere Martell dix-los que els en diria noves per ço car ja ji havia estat una vegada o dues, e afaçonava que l'illa de Mallorques tenia tro a tres-centes milles que la volvien en torn: e Menorca era cntra la part de Sardenya, contra aquella illa que era a

la part de grec: e Eivissa que era a la part de garbí: e Mallorca era cap de les altres illes, e feien ço que el senyor de Mallorques los manava, e hi havia una altra illa en què habitaven sarrains que havia nom la Formentera, e era prop d'Eivissa, e havia de freu de mar entre Eivissa e la Formentera una milla. E, quan haguem menjat vengren deuant nós e dixerem;

-Senyor nós havem demanat a En Pere Martell de ço que crem que a vós plaurà, d'una illa que ha nom Mallorques, e en aquella illa ha rei, e dejús aquell Regne ha altres illes, Menorques e Eivissa, e aquestes són subjugades al rei de Mallorques, e açò que Déus vol no pot negú desviar ni tolre, e plaer-vos ha, e tindrem per

bo que vós aquella illa conquirats per dues raons: la primera que vós ne valrets més e nós, l'altra que serà cosa meravellosa a les gents que oïran aquesta conquesta que prengat terra e regne dins en la mar on Déus lo volc formar.

E nós escoltam les llurs paraules e plaguèren-nos molt.

TRANSCRIPCIO

I quan nosaltres acabavem ja de sopar, parlaren entre ells.

I deim:

-¿Quina terra era Mallorca, i quant té el seu regne?

I ho demanaren a en Pere Martell, ja que era comit de galeres. I en Pere Martell els va dir que els en donaria noves, ja que ell havia estat una vegada o dues, i calcula-

va que l'illa de Mallorca tenia fins a tres-centes milles que l'enrevoltaven a l'entorn: i Menorca era contra la part de Sandenya, contra aquella illa que era a la part de Gregal: i Eivissa que era a la part de llebeig: i Mallorca era cap de les altres illes, i feien tot allò que el rei senyor de Mallorca els manava, i hi havia una altra illa en què habitaven sarrains, anomenada Formentera, i era aprop d'Eivissa, i hi havia de freu de mar entre Eivissa i Formentera una milla. I quan haguèrem menjat vengueren devant nosaltres i digueren:

-Senyor, nosaltres hem demanat a En Pere Martell d'allò que creim que vós serà grat, d'una illa que té per nom Mallorca, i en aquella illa hi ha rei, i devora aquell regne hi ha altres illes, Menorca i Eivissa, i aquestes són subjugades al rei de Mallorca, i allò que Déu vol no pot ningú desviar ni apartar, i vos ha de plaure, i tindrem per bo que conquerigueu aquella illa per dues raons: la primera que vós i nosaltres valdrem més, l'altra que serà cosa meravellosa per a les gents que escoltaran aquesta conquesta que prengueu terra i REGNE DINS LA MAR on Déu el volgué formar.

I nosaltres escoltarem llurs paraules i ens plaguèren molt.

Comença aquest fragment amb una pregunta feta a Pere Martell, que era molt entès en coses de mar. Es precisament per això que els nobles li fan la pregunta.

Si ens fixam bé en el text, hi podem distingir dues parts: la primera conté una descripció, feta de manera bastant general, sobre les illes.

Si analitzam aquesta descripció hi trobam que no dóna, per exemple, una situació exacta; pensem que en aquell temps no disposaven de maquinària per poder precisar amb exactitud la situació d'un lloc. Per tant el que fa Pere Martell es servir-se, per una banda, de l'anomenada rosa dels vents, que tots coneixem; i, per altra banda, fent referència a altres illes ja conegudes, com Sardenya.

La segona part, respon ja directament a la decisió de

(Continúa a pàg. següent)

